

تأثیر آموزش بر توان رزم مدافعان حرم در مقابله با عناصر تکفیری در سوریه

احمد غلامپور^۱، حامد بشیری امیرآبادی^۲

دریافت: ۱۳۹۹/۱۰/۰۷

پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۱۸

چکیده:

پرداختن به موضوعات مرتبط با عوامل توان رزم و کاربردی کردن نقش این عوامل در جنگ‌ها می‌تواند ضریب به دست آوردن پیروزی در مقابله با دشمن را افزایش دهد و این امر لزوم تبیین و توجه به این موضوع را از اهمیت بیشتری برخوردار می‌کند. لذا هدف از این تحقیق بررسی عوامل غیر فیزیکی توان رزم است که به صورت موردی تأثیر آموزش در توان رزم مدافعان حرم را مورد بررسی قرار می‌دهد. در این تحقیق از روش توصیفی-تحلیلی برای بررسی موضوع استفاده شده است. روش و ابزار گردآوری اطلاعات و داده‌ها و نیز روش کتابخانه‌ای - اسنادی و منابع اینترنتی و مشاهدات میدانی از صحنه نبرد با دشمن می‌باشد.

با تجزیه و تحلیل سؤال این مقاله که «تأثیر آموزش بر توان رزم مدافعان حرم در مقابله با عناصر تکفیری در سوریه به چه میزان است؟» می‌باشد، راهکارهای مناسبی پیشنهاد شده است. نتایج تحقیق نشانگر آن است که آموزش‌ها و اجرای تمرینات و رزمایش‌ها باید به فضای واقعی صحنه نبرد نزدیک باشد و بر اساس نوع تهدیدات، منطقه آموزش‌ها طراحی و اجرا گردند.

کلید واژه‌ها: توان رزم، عوامل غیر فیزیکی، سوریه، عناصر تکفیری.

۱- عضو هیأت علمی دانشگاه جامع امام حسین (ع)

۲- مدرس دانشگاه افسری امام حسین (ع) - (نویسنده مسئول)

مقدمه

اهمیت جهاد و دفاع، از آنجا ناشی می‌شود که همه موجودات زنده، اعم از انسان و غیر انسان به حکم فطرت و عقل، برای بقا و ادامه حیات، نیازمند رفع موانع و دفع دشمن خویش هستند؛ زیرا جهان ماده، صحنه تنازع بقا و کشمکش می‌باشد و هر موجود زنده‌ای می‌کوشد تا از حق فطری زنده ماندن دفاع کند و به اصطلاح به قانون فطری و ذاتی (جلب منفعت) و (دفع ضرر)، عمل نماید و مزاحمان را از خود دفع کند.

از آنجا که اسلام، دین عقل و فطرت است؛ به این نیاز فطری و عقلی بشر نیز توجه لازم را مبذول داشته و ضمن تأیید این نیاز فطری و حکم عقلی، بر ضرورت و اهمیت آن تأکید ورزیده است.

بدین جهت قرآن کریم در این آیه، بر ضرورت آمادگی کامل برای دفاع همه جانبه تأکید ورزیده است و می‌فرماید: «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ...» (سوره مبارکه الانفال، آیه ۶۰).

هر نیرویی که در توان دارید برای مقابله با آن‌ها (دشمنان) آماده سازید! و (همچنین) اسب‌های ورزیده (برای میدان نبرد) تا به وسیله آن، دشمن خدا و دشمن خویش را بترسانید (و همچنین) گروه دیگری غیر از این‌ها را که شما نمی‌شناسید و خدا آن‌ها را می‌شناسد.

همچنین اهمیت جهاد و دفاع در اسلام، از اهداف بسیار بلند و ارزشمندی که اسلام دارد، نیز سرچشمه می‌گیرد؛ زیرا اسلام به عنوان کامل‌ترین مکتب، داعیه رستگاری انسان‌ها و رهایی آن‌ها از شرک، کفر، ظلم و فساد و تباهی را دارد (رضا قارضی، ۱۳۹۵).

این نگرش منجر به «راهبرد دفاعی» در نظام اسلامی گردیده است. در همه نظام‌های سیاسی از جمله نظام سیاسی اسلام، محور راهبرد دفاعی توان رزم نیروهای مسلح می‌باشد. برای آنکه نبرد حق علیه باطل به موفقیت نائل شود، باید عوامل مؤثر بر توان رزمی که شامل عوامل فیزیکی، عوامل غیر فیزیکی و عوامل برتری‌ساز می‌باشند مورد توجه قرار گرفته و در نیروهای نظامی و رزمندگان اسلام، توسعه داده شوند که در نوشتار حاضر عوامل غیر فیزیکی و میزان تأثیر آموزش بر توان رزمی و کارایی مدافعان حرم، در مقابل عناصر تکفیری، مورد بررسی خواهد گرفت.

بیان مسئله

زندگی گذشته انسانی، گواه تأثیرگذاری از برخوردها و جنگ‌های مستمر و مداوم است. اکنون نیز شاهد درگیری‌ها در جای جای این کره خاکی هستیم، نشانی از خاتمه قطعی جنگ در دست نیست. با این وصف، پیش‌بینی آینده چندان دشوار نخواهد بود؛ اما چیزی که در واقع نقطه روشنی در تصویر آینده بشریت است، همان تشکیل حکومت واحد جهانی است. این امر یعنی یک دست شدن مدیریت جهان، با ظهور آقا امام زمان (عج) تحقق خواهد یافت انشاءالله؛ اما تا آن زمان موعود، امر دفاع، اهمیت خویش را همچنان حفظ کرده و روز به روز بر این اهمیت افزوده می‌گردد. امر دفاع، ارتباط مستقیمی با توان رزم دارد؛ بنابراین شناخت عوامل مؤثر بر توان رزم، از ضروری‌ترین امور در هرگونه حرکت دفاعی، در حال و آینده است.

توان رزم، یکی از موضوعاتی است که در برآورد وضعیت عملیاتی، قبل از اجرای هر نبردی بایستی توسط طرفین متخاصم به آن پرداخته شود. بر اساس اسناد و مدارک موجود در ادبیات نظامی، توان رزم به سه بخش تقسیم می‌شود:

الف: عوامل فیزیکی که شامل تجهیزات و فناوری، یگان‌های رزمی، یگان‌های پشتیبانی رزمی، یگان‌های پشتیبانی خدمات رزمی است.

ب: عوامل غیر فیزیکی که شامل ایمان، انگیزه، روحیه، انضباط، رهبری نظامی، آموزش، تجربه، آداب و سنن و تعصبات ملی و قومی و حمیت قسمتی می‌باشد.

ج: عوامل برتری‌ساز که عبارتند از آب و هوا و جو، زمین، کنترل و هماهنگی، آسیب‌پذیری و قبول خطر، عملیات اطلاعاتی و حفاظت اطلاعات، عملیات پوشش و فریب تاکتیکی، عملیات روانی، عملیات جنگ الکترونیک، عملیات سد و ممانعت، تحرک و گسترش (قنبری جهرمی، ۱۳۸۳: ۸).

با توجه به این که توان رزم در سرنوشت هر نبردی تعیین‌کننده می‌باشد، فرماندهان و طراحان نظامی، این مقوله را به صورت دقیق مطالعه و مورد بررسی و مقایسه قرار داده و سپس در تعیین و ارائه راهکارها تصمیم‌گیری می‌کنند. در میان سه بخش مذکور توان رزم، عوامل غیر فیزیکی برای طرفی که از نظر عوامل فیزیکی در سطح پایین‌تری باشد، از اهمیت و ضرورت بالایی برخوردار است؛ زیرا می‌تواند باعث جبران ضعف‌ها و کمبودهای بخش فیزیکی توان رزم

گردد. منشأ عوامل غیر فیزیکی توان رزم برگرفته از مبانی فکری و ارزشی مکاتب و جوامع مختلف است و با توجه به غنای عمیق اندیشه نظامی در مکتب اسلام و فرهنگ تشیع و تأثیر عوامل غیر فیزیکی بر توان رزم و کارایی رزمندگان اسلام در جهاد فی سبیل الله، این موضوع در اسلام بسیار مورد توجه و اهتمام قرار گرفته و در جنگ‌های صدر اسلام و نتایج این جنگ‌ها به صورت صریح در آیات قرآنی به آن اشاره شده است که نمونه آن در سوره مبارکه انفال می‌باشد:

«ای رسول، مؤمنان را بر جنگ در راه خدا ترغیب نما، اگر بیست نفر از شما شکیبا و صبور باشند بر دویست نفر پیروز خواهند شد و اگر صد نفر باشید بر هزار نفر پیروز می‌شوید» (سوره الأنفال، آیه ۶۵).

این آیات نشان از توجه ویژه مکتب اسلام به عوامل غیر فیزیکی مؤثر بر توان رزم دارد. تهدیدهای امروز، شرایط خاصی به خود گرفته که باید در این راستا آرایش جدیدی گرفته و امنیت تداوم حرکت اسلام را تأمین کرد و امروز نیز شاهد هستیم که گروه‌های تکفیری با ارتکاب اقدامات وحشیانه تروریستی در کشورهای منطقه که به مدد طراحی و پشتیبانی غرب و به‌ویژه آمریکا و دلارهای نفتی و همچنین سیاست‌مداران خودفروخته منطقه انجام می‌شود، از یک سو موجب تفرقه و تعصب و برادرکشی میان مسلمانان شده‌اند و از سوی دیگر تصویر دلخواه غرب از اسلام را به‌عنوان دینی متحجر و طالب خشونت، به جهانیان مخابره می‌کنند. جمهوری اسلامی ایران که به لحاظ جغرافیایی در کانون تحولات تروریسم تکفیری قرار دارد، برخلاف برخی دیگر از کشورهای منطقه که فریب شعارهای جذاب جریان‌های تکفیری را خورده بودند، از همان ابتدای شکل‌گیری این گروه‌ها، دست‌پلید استکبار و مصداق اتم آن، یعنی آمریکا را در پشت‌سر آن‌ها مشاهده و راه خود را رسماً از آن‌ها جدا کرد. افزون بر آن، ایران برخلاف دولت‌های غربی که تنها ادعای مبارزه با تروریسم تکفیری را دارند، در طول سالیان متوالی همواره به همسایگانش که قربانیان اصلی اقدامات گروه‌های تکفیری بوده‌اند، در مقابله با آن تروریست‌ها یاری رسانده است.

بنابراین به نظر می‌رسد که عوامل غیر فیزیکی می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در توان رزم و کارایی یگان‌های عمل‌کننده و در نهایت موفقیت و پیروزی رزمندگان اسلام را در پی داشته باشد؛ بنابراین بررسی عوامل مؤثر اعم از فیزیکی و غیر فیزیکی، بر توان رزم که موجب برتری و

غلبه بر دشمن می‌شود، همواره مدنظر متولیان بوده است. از آنجا که میزان تأثیرگذاری عوامل غیر فیزیکی بر توان رزم، بستگی به جنبه‌های معنوی و اعتقادی افراد و همچنین نحوه تربیت دینی - مذهبی و وضعیت فرهنگی حاکم بر روح جمعی افراد دارد و این عوامل خود نیز متغیر می‌باشند و دستخوش تغییرات هستند، لازم است هر از چندگاهی نسبت به تعیین تأثیرگذاری عوامل غیر فیزیکی بر توان رزم مدافعان حرم در سوریه اقدام شود تا با شناخت کیفیت و چگونگی این عوامل در صورت ضعف با ارائه برنامه‌های دقیق و روش‌های مناسب، نسبت به تقویت آن‌ها اقدام گردد.

هدف تحقیق

با توجه به وضعیت و شرایط سیاسی - نظامی منطقه و جهان، تهدیدهای بالفعل و بالقوه دشمنان، تشکیل گروه‌های تکفیری، ایجاد درگیری و ناامنی در منطقه و حضور مدافعان حرم در بعضی از این مناطق جهت مقابله با عناصر تکفیری، فقدان پرداختن به چنین موضوعی و عدم بهره‌برداری از عوامل غیر فیزیکی مؤثر در پیروزی در یک نبرد، می‌تواند خسارت‌های جبران‌ناپذیری را به رزمندگان تحمیل نماید و دشمن را در استفاده از فناوری پیشرفته و ابزار و تجهیزات جنگی خود موفق و بهره‌مند گرداند؛ بنابراین پرداختن به موضوعات مرتبط با عوامل توان رزم و کاربرد آن نقش این عوامل در جنگ‌ها می‌تواند ضریب به دست آوردن پیروزی در مقابله با دشمن قوی‌تر را افزایش دهد و این امر لزوم تبیین و توجه به این موضوع را از اهمیت بیشتری برخوردار می‌کند. لذا هدف از این تحقیق بررسی عوامل غیر فیزیکی توان رزم می‌باشد که به صورت موردی تأثیر آموزش در توان رزم مدافعان حرم را مورد بررسی قرار می‌دهیم.

سؤال تحقیق

تأثیر آموزش بر توان رزم مدافعان حرم در مقابله با عناصر تکفیری در بحران سوریه به چه میزان است؟

پیشینه تحقیق

با توجه به مطالعات و بررسی‌های انجام شده، پیرامون موضوع تحقیق در رابطه با تأثیر آموزش بر توان رزم مدافعان حرم، پژوهش خاصی صورت نگرفته است؛ اما پایان‌نامه و مقالات و تحقیقاتی مشابه موضوع فوق انجام شده که عبارتند از:

نویسندگان - روش استفاده شده	اهداف یا سؤالات اصلی	مهم ترین یافته ها
جهاندار ملامیری - دکتر مهدی نطاق پور - روش توصیفی تحلیلی	«بررسی تأثیر عوامل غیر فیزیکی توان رزم بر پیروزی حزب الله در جنگ ۳۳ روزه»	عوامل غیر فیزیکی را به طور اجمالی مورد بحث قرار داده و صرفاً به جنگ ۳۳ روزه حزب الله لبنان پرداخته است.
مصطفی خودسیانی - دکتر هادی پیری - روش توصیفی تحلیلی	«بررسی نقش عوامل غیر فیزیکی توان رزم در دوران هشت سال دفاع مقدس و کاربرد آن در جنگ آینده»	عوامل غیر فیزیکی توان رزم در دوران دفاع مقدس و کاربرد آن در جنگ آینده پرداخته است.
نعمت الله سلیمانی خواه - کتاب	«پیروزی در جنگ»	مؤلفه های معنوی که در پیروزی رزمندگان اسلام در صحنه جنگ تأثیر گذارند را به طور جداگانه بیان و شرح داده است.
رضا سیمبر و روح الله قاسمیان - کتابخانه ای	«مؤلفه های اساسی محیط امنیتی ایران و سوریه»	بررسی چرایی و دلایل تبدیل شدن سوریه به یک مسئله ی مهم امنیتی برای ایران است.

محیط و قلمرو تحقیق

قلمرو زمانی: شامل بازه زمانی گذشته، حال و آینده است.

قلمرو مکانی: شامل سوریه می باشد.

اهمیت و ضرورت تحقیق

- ۱- تأکید مقام معظم رهبری امام خامنه ای (مدظله العالی) بر حفظ و تقویت آمادگی به خصوص عوامل غیر فیزیکی که به گزیده ای از بیانات معظم له در ادامه اشاره می شود:

«این که ما همیشه سفارش می‌کنیم آمادگی‌ها را حفظ کنید، فقط آمادگی رزمی نیست؛ عوامل اساسی‌تر، آمادگی‌هایی است که می‌تواند آمادگی رزم را به خدمت بگیرد. دل‌ها، انگیزه‌ها، ایمان‌ها، معرفت‌ها و عشقی که همه وجود انسان با آن حرکت می‌کند، این را باید آماده نگه داشت» (نرم‌افزار حدیث ولایت، ۱۳۸۱/۶/۲۴).

۲- وجود تهدیدات مختلف و مستمر دشمن در شکل‌ها و از جهات مختلف ایجاب می‌نماید تا رزمندگان اسلام همیشه در عرصه‌های نبرد حضور داشته باشند و نسبت به ترفندهای مختلف دشمنان، الگوها و روش‌های مختلف دفاعی را اتخاذ نمایند.

۳- عملکرد موفق نیروهای مسلح کشورها تنها مرهون فن‌آوری و تجهیزات پیشرفته نیست، بلکه بیش از هر چیز به ایمان، سبک رهبری و فرماندهی، آموزش، روحیه و انگیزش و ... آن‌ها بستگی دارد؛ لذا این پژوهش سعی دارد تا این مهم را بررسی و تأثیر این عوامل را در مقابله با تهدیدات احتمالی دشمن در آینده مشخص نماید.

ادبیات و مبانی نظری تحقیق

۱- تعریف مفاهیم

۱-۱- جنگ. جنگ در معنی تحت‌اللفظی‌اش یعنی «جنگیدن» و مترادف با واژه‌های نبرد، حرب، پیکار، زد و خورد، جدال، نزاع، مبارزه، رزم، قتال، کارزار (رستمی، ۱۳۸۶: ۳۲۸)؛ و یا «به برخورد مسلحانه و خشونت‌آمیز بین گروه‌های متخاصم که در زمان و مکان معینی انجام می‌گیرد و یا به ادامه یک سیاست قهرآمیز و مرگبار، جنگ گفته می‌شود (معاونت آموزش نرسا، اصول جنگ و توان رزمی، بی‌تا، ص ۴). همچنین کلزویتس می‌گوید: «جنگ ادامه سیاست است، لیکن با وسایلی دیگر» (گرزین، اصول جنگ و توان رزمی، ۱۳۸۷: ۱۶).

کلزویتس می‌نویسد: «هرجا که دیپلماسی بین دو کشور (تعامل سیاسی) به بن‌بست رسیده باشد، جنگ آغاز می‌شود و زمانی جنگ به پایان می‌رسد که دیپلماسی شروع گردد» (دانشگاه امام حسین (ع)، معاونت آموزش، هنر جنگ، بی‌تا: ۲).

۱-۲- توان رزمی. توان رزمی عبارت از کلیه امکانات موجود و کاربرد صحیح آن‌ها در

جهت اجرای مأموریت محوله است (گرزین، اصول جنگ و توان رزمی، بی تا: ۱۳۷۳، ۱).
توان رزمی یا قدرت جنگیدن یک یگان نظامی عبارت است از کلیه امکانات موجود و کاربرد صحیح آنها در جهت اجرای مأموریت محوله (وزیری، نصرت الله، اصول و قواعد اساسی در رزم: ۱۳۸۶، ص ۱۴).

توان رزم، مجموعه عوامل فیزیکی و غیر فیزیکی موجود با کارآیی لازم بوده که ترکیب و تلفیق مناسب و کاربرد صحیح آنها در انجام موفقیت آمیز مأموریت مؤثر می باشد (دانشکده پیاده نرسا، جزوه اصول جنگ و توان رزمی، ۱۳۷۳: ۴).

توان رزم قابلیت تحقق یافته یک نیرو در هر زمان برای نیل به نتایج رزم در انجام یک مأموریت خاص علیه یک نیروی خاص دشمن در یک موقعیت رزمی خاص می باشد (برگرفته از جزوه پویایی دریافتی از دکتر حسنی، دانشکده دافوس، ۱۳۷۹).

بر اثر توان رزمی برتر، نیروهای دشمن کشته، مجروح و اسیر شده و یا توانایی آنها جهت اجرای عملیات آتی سلب گشته و افکار فرمانده متجاوز گیج و منجمد و هراسان می شود و توان هر گونه واکنش مؤثر و هماهنگ از دشمن سلب می گردد و در جای دیگر توان رزمی را کلیه امکانات موجود و کارآیی آنها در جهت انجام مأموریت محوله دانسته اند (مالامیری کجوری، ۱۳۸۷: ۱۶).

۱-۲-۱- عوامل تشکیل دهنده توان رزمی (توکیب توان رزمی)

الف- عوامل فیزیکی (محسوس)^۱

ب- عوامل غیر فیزیکی (غیر محسوس)^۲

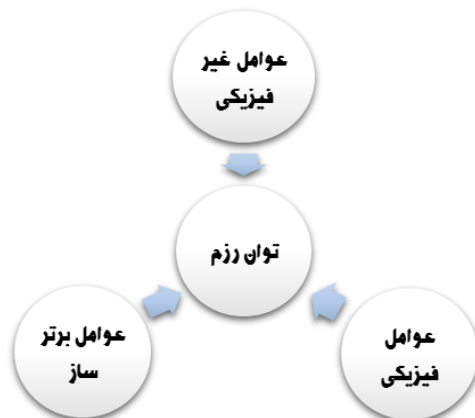
ج- عوامل مؤثر بر توان رزمی (عوامل برتری ساز)^۳ (معاونت آموزش نرسا، اصول جنگ و

توان رزمی، بی تا: ص ۴).

۱- Tangible Elements of combat power

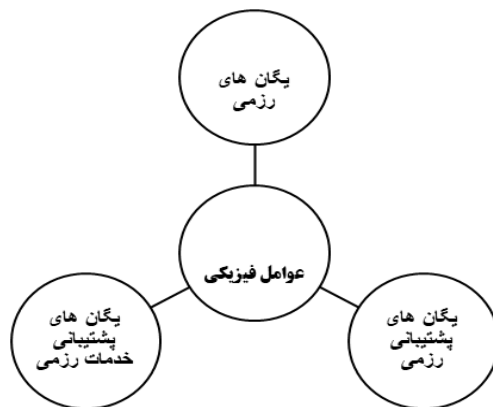
۲- Intangible Elements Of Combat Power

۳- Elements Of Combat Power

شکل (۱-۲-۱): مدل مفهومی عناصر توان رزم

الف- عوامل فیزیکی (محسوس): عواملی هستند که وجود مادی داشته (قابل رؤیت) و می‌توان آن‌ها را شمارش کرد، کمیت و کیفیت و کارایی آن‌ها در اجرای مأموریت نقش اساسی دارند (برگرفته از جزوه سردار حسن بیات، دانشکده فرماندهی و ستاد، ۱۳۸۴).
عوامل فیزیکی از لحاظ کمیت (ایستا): تعداد و استعداد نیروی انسانی، تعداد یگان‌های نظامی، استعداد و تنوع جنگ‌افزارها، سلاح‌ها و تجهیزات نظامی، وسایل ترابری، مخیراتی، مهندسی رزمی و ...

شکل (۲-۲-۱): مدل مفهومی شاخص‌های عوامل فیزیکی

عوامل فیزیکی از لحاظ یگان‌های نظامی

یگان‌های مانوری (رزمی)^۱

یگان‌های پشتیبانی رزمی^۲

یگان‌های پشتیبانی خدمات رزمی^۳ یگان‌های مانوری (رزمی):

یگان‌هایی هستند که قادرند مستقیماً در رزم با دشمن درگیر شوند، این یگان‌ها عامل اصلی توان رزمی بوده و شامل یگان‌های پیاده (عادی، پیاده کوهستان، پیاده متحرک هوایی، پیاده زرهی و ...)، مکانیزه، زرهی و سوار زرهی می‌باشند که با ترکیب صحیح این یگان‌ها می‌توان نقاط ضعف هر یک از آن‌ها را کاهش داده و در نتیجه توان رزمی را افزایش داد.

یگان‌های رزم اصلی‌ترین عناصر میدان رزم بوده و رو در رو با دشمن می‌جنگند و اگر به صورت مناسب با هم ترکیب شوند (گروه رزمی) قادرند نقاط ضعف همدیگر را پوشش داده و نقاط قوت یکدیگر را ارتقاء بخشند و با ترکیب و استفاده هر رسته در محل مناسب، توان رزم یگان افزایش پیدا می‌کند.

رسته سوار زرهی قادر است در مأموریت‌های تأمینی نقش مؤثر داشته و جناحین تک، مناطق عقب و جلو را در آفند و پدافند و حرکات به عقب، پوشش نماید و در نتیجه در ارتقاء و حفظ توان رزمی به میزان زیادی مؤثر باشد (برگرفته از جزوه سردار حسن بیات، دانشکده فرماندهی و ستاد، ۱۳۸۴).

یگان‌های رزمی قادرند مستقیماً در رزم با دشمن درگیر شوند. این یگان‌ها عامل اصلی توان رزمی بوده و شامل یگان‌های پیاده، مکانیزه زرهی و سواره زرهی می‌باشند؛ که با ترکیب صحیح این یگان‌ها می‌توان نقاط ضعف هر یک از آن‌ها را کاهش داده و در نتیجه توان رزمی را افزایش داد (قنبری جهرمی، ۱۳۸۱: ۶).

۱- Combat Unit

۲- Combat Support Unit

۳- Combat Service Support Unit

یگان‌های پشتیبانی رزمی:

یگان‌هایی هستند که یگان‌های مانوری را در هنگام رزم پشتیبانی نموده و موفقیت یگان‌های رزمی به میزان زیادی به پشتیبانی آن‌ها بستگی دارد و شامل یگان‌های توپخانه صحرائی، پدافند هوایی، مهندسی، هوانیروز، جنگ نوین، مخابرات و غیره می‌باشند. این یگان‌ها ممکن است جزء یگان بوده و یا به صورت غیر سازمانی به یگان‌ها اختصاص یابند (برگرفته از جزوه سردار حسن بیات، دانشکده فرماندهی و ستاد، ۱۳۸۴).

یگان‌هایی هستند که یگان‌های مانوری را در هنگام رزم پشتیبانی نموده و موفقیت یگان‌های مانوری به میزان زیادی به پشتیبانی آن‌ها بستگی دارد و شامل یگان‌های توپخانه، مهندسی، هوانیروز، ش.م.ه، مخابرات و ... می‌باشند (قنبری جهرمی، ۱۳۸۱: ۶).

یگان‌های پشتیبانی خدمات رزمی:

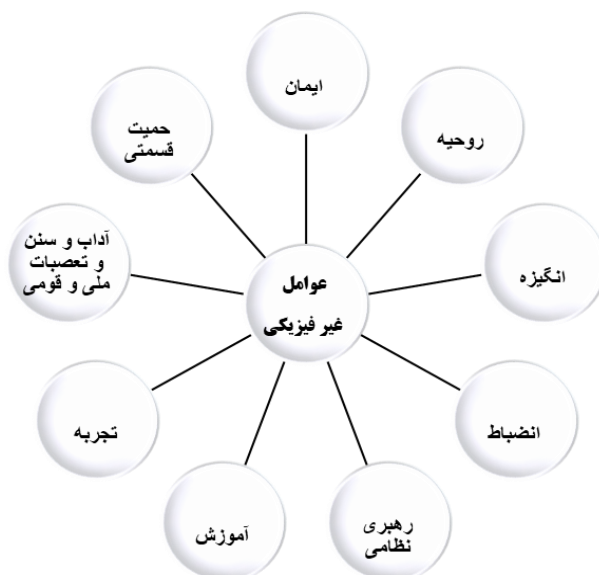
یگان‌هایی هستند که پشتیبانی خدمات (اداری و لجستیکی) را برای یگان‌های مانوری و پشتیبانی رزمی فراهم می‌نمایند. کمیت، کیفیت و تداوم پشتیبانی این یگان‌ها در موفقیت عملیات مؤثر بوده و شامل یگان‌های بهداری، آماد و پشتیبانی و ... می‌باشند (جمالی، ۱۳۸۸: ۲۹).

ب- عوامل غیر فیزیکی (غیر محسوس)

عواملی هستند که وجود مادی ندارند و امکان سنجش دقیق آن‌ها میسر نیست؛ بلکه می‌توان میزان نسبی هر یک از آن‌ها را تعیین نمود. این عوامل علاوه بر بالا بردن توان رزمی، کاربرد عوامل فیزیکی را به طور قابل ملاحظه‌ای افزایش می‌دهند و در اجرای موفقیت‌آمیز مأموریت نیز نقش عمده‌ای دارند و می‌توانند در جبران کمبودهای عوامل فیزیکی، مؤثر باشند (معاونت آموزش نرسا، اصول جنگ و توان رزمی، بی تا: ص ۴).

عواملی هستند که وجود مادی ندارند و امکان سنجش دقیق آن‌ها میسر نیست، بلکه می‌توان میزان نسبی هر یک از آن‌ها را تعیین نمود. این عوامل علاوه بر بالا بردن توان رزمی، کاربرد عوامل فیزیکی را به طور قابل ملاحظه‌ای افزایش می‌دهند و در اجرای موفقیت‌آمیز مأموریت نقش عمده‌ای دارند. در مقایسه توان رزمی نسبی طرفین، عوامل غیر فیزیکی می‌توانند در

جبران کمبودهای عوامل فیزیکی مؤثر باشند. اهم این عوامل عبارتند از: ایمان، انگیزه، روحیه، انضباط، آموزش، تجربه، آداب و سنن و تعصبات ملی و قومی، حمیت قسمتی (قنبری جهرمی، ۱۳۸۱: ۸).

شکل (۱-۲-۳): مدل مفهومی عوامل غیر فیزیکی توان رزمی

آموزش^۱

آموزش عبارت است از یاددادن علوم و فنون مطابق با نظم آموزش به منظور رشد قابلیت های افراد تحت آموزش (جمالی، ۱۳۸۱: ۴۵).

تعلیم و تربیت افراد جهت انجام وظایفی که سازمان برای آنان مشخص نموده و هماهنگ کردن مهارت های فردی به منظور ایجاد مهارت یگانی را آموزش گویند. با آموزش و تمرینات مداوم می توان نیروهای کارآمد را تربیت نمود و توانایی تکنیکی و تاکتیکی افراد و یگان

۱- Training

را بالا برده و توان رزم یگان را به طور قابل ملاحظه‌ای افزایش داد (برگرفته از جزوه سردار حسن بیات، دانشکده فرماندهی و ستاد، ۱۳۸۴).

آموزش جزء لاینفک یک یگان نظامی است و یگان با آموزش زنده و شاداب می‌ماند. اگر آموزش به دقت اجرا گردد، در هنگام اجرای عملیات تلفات صحنه نبرد کاهش می‌یابد و هر چه در میدان آموزش عرق بیشتری ریخته شود، در صحنه رزم خون کمتری ریخته خواهد شد و شعار معروف دانشکده‌های نظامی که می‌گویند آموزش در صلح، پیروزی در جنگ؛ جمله قابل تأملی است.

مانورها و تمرینات نظامی نیز بخشی از آموزش‌های یگانی است که در آن نقاط ضعف و قدرت یگان معلوم شده و آمادگی بیشتر برای عملیات واقعی کسب می‌شود. با آموزش، تجربیات موفق و ناموفق به جوان‌ترها منتقل شده و آن‌ها را برای پذیرفتن مسئولیت‌های مهم آماده می‌کند.

در عملیات والفجر ۸ و کربلای ۴ و ۵ در جنگ تحمیلی نیز آموزش مناسب رزمندگان، نقطه قدرت سپاهیان اسلام بود و رزمندگان برای عبور از رودخانه اروند، چندین ماه در رودخانه‌های مشابه آموزش و تمرین دیده بودند. رزمندگان اسلام با آموزش‌های دائمی و متنوع قادر بودند در هر نوع زمینی عملیات کنند، ارتفاعات صعب‌العبور، هورها، رمل‌ها، رودخانه‌های غیر قابل عبور، جنگل‌ها و غیره با آموزش و تمرین، زیرپای رزمندگان اسلام رام شده بودند (برگرفته از جزوه سردار حسن بیات، دانشکده فرماندهی و ستاد، ۱۳۸۴).

عوامل مؤثر بر توان رزمی (عوامل برتری ساز)^۱

عواملی هستند که اثرات هر یک از آن‌ها سبب افزایش و یا کاهش توان رزمی یگان می‌گردد و اهم این عوامل عبارتند از: آب و هوا و جو، زمین، میزان کنترل و هماهنگی، آسیب‌پذیری و قبول خطر، عملیات اطلاعاتی و حفاظت اطلاعات، عملیات پوشش و فریب

۱- Combat Power Multiplier

تاکتیکی، عملیات روانی، عملیات جنگ الکترونیک، عملیات سد و ممانعت، تحرک، گسترش (قنبری جهرمی، ۱۳۸۱: ۱۰).

عواملی هستند که اثرات هر یک از آنها سبب افزایش و یا کاهش توان رزمی یگان می‌گردد:

۱- آب و هوا و جو ۲- زمین و محیط عملیات ۳- فرماندهی و کنترل ۴- آسیب پذیری و قبول خطر ۵- عملیات اطلاعاتی و حفاظت اطلاعات ۶- عملیات پوشش و فریب تاکتیکی ۷- عملیات روانی ۸- عملیات جنگ الکترونیک ۹- عملیات سد و ممانعت ۱۰- تحرک ۱۱- گسترش و آرایش سریع (سرعت عمل).

بخش دوم: بحران سوریه

جمهوری عربی سوریه، موقعیت کلی سوریه

سوریه در جنوب غرب آسیا و سواحل شرقی دریای مدیترانه واقع گردیده است. این کشور با مساحتی حدود ۱۸۵۱۸۰ کیلومتر مربع، هشتاد و هفتمین کشور جهان از نظر وسعت محسوب می‌شود. از شمال با ترکیه، از شرق با عراق و از جنوب با رژیم صهیونیستی و اردن، از غرب با لبنان و دریای مدیترانه هم‌مرز می‌باشد (علیزاده طباطبایی، ۱۳۸۷: ۲-۱).

جایگاه سوریه در محل تلاقی اروپا، آسیا و آفریقا، این کشور را از دوران باستان به مسیر تجاری مهم و سرزمینی پرطرفدار تبدیل کرده است (صفوی، ۱۳۹۲: ۱۶۵). دمشق، پایتخت این کشور و حلب بزرگ‌ترین شهر آن است. سوریه کنونی، در گذشته بخش عمده‌ای از شام بوده است. علاوه بر سوریه، کشورهای کنونی لبنان، فلسطین و اردن نیز جزو سرزمین شام به شمار می‌آمدند. پس از آنکه امپراتوری بزرگ عثمانی از هم پاشید؛ فرانسه، شام را مستعمره‌ی خود کرد و با الهام از تاریخ کهن این بخش از جهان و آشوریان باستانی، نام سوریه را بر این سرزمین نهاد. طبق آخرین آمار، جمعیت این کشور در سال ۲۰۱۱ میلادی، بیش از ۲۲ میلیون نفر اعلام شد. حدود ۹۰ درصد مردم این کشور، عرب هستند که به طور عمده در مرکز، غرب و جنوب این کشور سکونت دارند. کردها هم که ۱۰ درصد باقیمانده‌ی جمعیت را تشکیل می‌دهند، از تبار آریایی هستند و بیشتر در نواحی کوچکی از آشوری‌ها و آرامنه زندگی می‌کنند (صفوی،

(۱۳۹۲: ۱۸).

از نظر مذهبی حدود ۷۴ درصد جمعیت سوریه را مسلمانان سنی؛ ۱۳ درصد را علویان، شیعیان ۱۲ امامی و اسماعیلیان؛ ۱ درصد هم مسیحی تشکیل می‌دهند. آنچه سوریه را از نظر جمعیت‌شناسی دینی، متمایز می‌کند، تمرکز گروه‌های دینی در مناطق مختلف جغرافیایی است. مسیحیان این کشور عمدتاً در دمشق، حلب و شهرک‌هایی در لاذقیه، حمص و درعا و همچنین در حسکه، در شمال شرق آن کشور، ساکن هستند. جامعه‌ی مسیحیان سوریه از بزرگ‌ترین جوامع مسیحی منطقه‌ی غرب آسیا و یکی از قدیمی‌ترین جوامع منسجم مسیحی از لحاظ تاریخی در سراسر دنیاست. بیش از ۹۰ درصد علویان سوریه در استان‌های لاذقیه و طرطوس، زندگی می‌کنند. دروزی‌ها اکثریت مطلق را در ۱۲۰ روستای استان سویدا در اختیار دارند. شیعیان جعفری، در منطقه‌ای بین حمص و حلب متمرکز شده‌اند و ۱۵ درصد ساکنان استان حماه را تشکیل می‌دهند. اسماعیلی‌ها نیز در منطقه‌ی السلمیه در استان حماه، سکنی گزیده‌اند. سایر شیعیان سوریه در شهر حلب ساکن‌اند. کردها در استان حسکه اکثریت دارند و در سایر استان‌ها، اکثر جمعیت عرب است (ناصر شعبانی و جمعی از نویسندگان، ۱۳۹۵: ۱۵۰).

دلایل اهمیت سوریه

سوریه از جمله کشورهایی است که تقابل و کنش سه عامل جغرافیا، قدرت و سیاست، موجب شکل‌گیری نوعی رقابت بین‌المللی برای تأثیرگذاری و مدیریت حوادث داخلی این کشور شده است. سوریه قسمتی از سرزمین بزرگ شام است که با کشورهای لبنان، قبرس، فلسطین اشغالی، اردن، عراق و ترکیه هم‌مرز است. این کشور سال‌ها با دولت بعث عراق دارای رقابت ایدئولوژیک و سیاسی در منطقه بوده است؛ با ترکیه بر سر موضوع کردها و همچنین عوامل جغرافیایی مناقشه داشته و از جمهوری اسلامی ایران در جنگ هشت ساله علیه عراق، حمایت نموده است. مهم‌ترین عارضه ژئوپلیتیک این کشور نیز این است که در جوار مرزهای فلسطین اشغالی، یعنی قلب خاورمیانه و کانون معادلات چندمجهولی این منطقه واقع شده است (نیاکویی، ۱۳۹۱: ۱۰۳). سوریه یک بازیگر ژئوپلیتیک‌محور است که با سه عامل واقع‌شدن در منطقه استراتژیک خاورمیانه، قرار گرفتن بر کناره شرقی دریای مهم مدیترانه و برخورداری از ۱۸۶

کیلومتر ساحل با کشورهای حاشیه این منطقه، ارتباط دارد. به خصوص سوریه از طریق خط لوله نفت در بندر بانیا، بخشی از نیازهای نفتی کشورهای حاشیه را تأمین می کند و از این راه در معادلات منطقه، نقش دارد. به دلیل همین اهمیت و نقش استراتژیک، بسیاری از کارشناسان روابط بین الملل، سوریه را "بزرگ ترین کشور کوچک جهان" می نامند (رجبی، ۱۳۹۱: ۱۲۵).

به منظور درک بهتر نقش سوریه در این منطقه باید به اتحاد استراتژیک سوریه با ایران و نقش نیابتی آن در منطقه تمرکز کرد. سوریه به عنوان ایجادکننده ارتباط با حزب الله و به عنوان کانال اصلی برای تقویت جبهه مقاومت به شمار می رود (ویلیام سامی^۱، ۲۰۰۸: ۲۹). سوریه، امن ترین موقعیت استراتژیک را در روابط بین اعراب و اسرائیل دارا است و این امر باعث تقویت مقاومت حزب الله در برابر رژیم صهیونیستی شده و از سوی دیگر با تمایل بیشتر این کشور به ایران، به لحاظ سیاست های منطقه ای جهان عرب، نفوذ ایران در منطقه تقویت شده است که این امر خوشایند عربستان نیست (ال هکایم^۲، ۲۰۰۷: ۴۴).

از طرف دیگر، سوریه تنها بازیگر عربی است که در مناسبات منطقه ای و بین المللی میان کشورهای خاورمیانه و آفریقای عربی، نقش مستقلی را ایفا می نماید و در عین حال، صاحب دیدگاه خود است. درگیری رژیم صهیونیستی با سوریه، محور اصلی اهمیت نظامی و استراتژیک این کشور در منطقه است. در حال حاضر نیروهای مسلح سوریه، تنها ارتش کلاسیک عربی است که می تواند امنیت رژیم صهیونیستی را در معرض خطر قرار دهد. از این رو مقامات رژیم صهیونیستی، سوریه را به عنوان تهدید استراتژیک به حساب می آورند (رجبی، ۱۳۹۱: ۱۲۶). اسد پس از مرگ پدرش روابط خود را با حزب الله تقویت کرده و با نفوذ روزافزون در لبنان، باعث افزایش قدرت ایران در لبنان شده است (ال هکایم^۲، ۲۰۰۷: ۴۲).

کنکاشی در بحران سوریه

از سال ۲۰۱۰ میلادی به بعد، کشورهای غربی آسیا و شمال آفریقا آستان حوادثی چون

۱ - William Samii

۲ - El-Hokayem

خیزش و اعتراضات مردمی علیه حکومت آن کشورها شد. کارشناسان از این انقلاب‌ها، خیزش‌ها و اعتراضات با عناوین بهار عربی یا بیداری اسلامی یاد می‌کنند. نتیجه‌ی این اعتراضات، سقوط حاکمان دیکتاتور تونس، مصر، لیبی و یمن از قدرت بود. دامنه‌ی این اعتراضات به بحرین، سوریه، الجزایر، اردن، عربستان و چند کشور دیگر نیز رسید.

همان‌طور که اشاره شد، هم‌زمان با دیگر کشورهای عربی، سوریه نیز دستخوش بحران و اعتراض شد. معترضان سوری از ۲۶ ژانویه سال ۲۰۱۱ میلادی، با تجمع در خیابان‌های شهرهای حلب، دمشق، درعا، دیرالزور، حماه و الحسکه به اعتراضات گسترده‌ای دست زدند؛ اما به اذعان کارشناسان، آنچه آتش بحران در سوریه را شعله‌ور کرد، دخالت‌های خارجی کشورهای ذی‌نفع در سرنگونی بشار اسد، رئیس‌جمهور سوریه بود. بدیهی است که هر دولت و حکومتی مخالفان و موافقانی دارد؛ اما این اصل بدیهی در کشور سوریه با هدایت و تأمین منابع مالی و تسلیح معترضان با هدف براندازی حکومت و سرنگونی اسد وارد مرحله شوم جنگ داخلی و ناامنی شد. از دل این بحران، جریان‌های سلفی تکفیری زیادی قد کشیدند و به ابزار مناسبی برای پیشبرد اهداف استکبار و استعمار مبدل شدند.

پیرامون ماهیت بحران در این کشور همچون بسیاری از پدیده‌های سیاست بین‌الملل، بر وجود دو متغیر داخلی و خارجی تأکید می‌شود. کسانی همچون هنری کیسینجر که معتقدند این بحران صرفاً از ماهیت داخلی برخوردار بوده است و معتقد است که این بحران ماهیت سیاسی و بین‌المللی نداشته و صرفاً قومی و مذهبی و جدایی‌طلبانه می‌باشد (هنری کیسینجر، ۲۰۱۳).

از منظر برخی، متغیر خارجی نیز نقش پررنگی را در صحنه عملیاتی بحران سوریه بر عهده داشته است. در قالب این دیدگاه، تحقق خواسته‌های مردم این کشور، محلی از اعراب نداشته است. در واقع فضای ژئواستراتژیک منازعه در سوریه، موجب رقابت و نیز تمایل سایر بازیگران بین‌المللی نسبت به کسب مطلوبیت از این پدیده منازعاتی شده است. آمریکا و برخی از دولت‌های اروپایی، قطر، عربستان و ترکیه براساس دکترین مسئولیت برای حفاظت، از جمله مهم‌ترین

۱- Henry Kissinger Characteriz Syrian war as....

کنشگران این عرصه بوده‌اند (نوریوزامان^۱، ۲۰۱۳: ۶۳).

در دو سوی بحران، سه دسته بازیگر، در حال کنش‌گری هستند. در مرحله اول نظام فعلی سوریه و ارتش آن به عنوان ارکان قانونی کشور در مقابل تعداد قابل توجهی از گروه‌های مسلح داخلی و خارجی معارض قرار دارد. رقابت‌های کنش‌گران منطقه‌ای و تعاملات قدرت‌های بزرگ در جایگاه بعدی این منازعه قابل تحلیل می‌باشد. همین برخورداری از عوامل چندگانه بحران موجب پیچیدگی آن شده است.

بخش سوم: تکفیر

مقدمه

بیش از هشت سال است که از بروز و ظهور جریان‌های تکفیری - تروریستی از قبیل داعش، النصره و... می‌گذرد و نقطه اوج شکوفایی و قوت‌گیری این جریان‌ها را می‌توان پس از بروز حرکت‌های بیداری اسلامی در کشورهای اسلامی غرب آسیا و شمال آفریقا مشاهده کرد. در طول این مدت کمتر روزی است که در رسانه‌های داخلی یا خارجی خبر یا تحلیلی درباره این گروه‌های تکفیری بیان نشده باشد؛ به نحوی که داعش و جریان‌های همفکر، همه‌روزه پای ثابت اخبار و تحلیل‌های رسانه‌ها بوده و هر یک به نحوی به این گروه‌ها و عملکرد این گروه‌ها پرداخته‌اند. سوءاستفاده از اختلاف‌های فکری و اعتقادی مذاهب گوناگون اسلامی و اختلاف‌افکنی بین آنان، همواره یکی از برنامه‌های ثابت استعمارگران و مستکبرین برای تضعیف جهان اسلام و کسب منافع نامشروع بوده است. رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت‌الله العظمی امام خامنه‌ای (مدظله) در این خصوص می‌فرماید: «هر عامل تفرقه‌ای که در دنیای اسلام مشاهده شود، در نهایت با ایادی خبیث استکبار ارتباط پیدا می‌کند و تحریکات تفرقه‌افکنانه آنان میان قومیت‌ها، ملت‌ها و مذاهب اسلامی اکنون به جایی رسیده است که با پول، تشویق، تدبیر و طراحی ایادی استکبار برخی از مسلمین، برخی دیگر را تکفیر می‌کنند و آنان را کافر می‌خوانند» (سخنرانی امام خامنه‌ای، ۱۳۷۵/۱۲/۱۶).

ریشه‌های گروه‌های تکفیری

ریشه شکل‌گیری همه گروه‌های تروریستی از یک جا کلید خورد. در واقع، اخراج ارتش سرخ شوروی در افغانستان در اواخر دهه ۱۹۷۰ میلادی را شاید بتوان اولین انگیزه‌ای دانست که باعث شکل‌گیری القاعده شد. آمریکا که نمی‌خواست به صورت مستقیم با اتحاد جماهیر شوروی در افغانستان وارد درگیری شود، سعی کرد با تحریک تعدادی از افراطیون و سلفی‌ها در کشورهای اسلامی و تحریک احساسات اسلامی آنان، گروهی منحرف را تشکیل دهد که زیر پوسته اعتقادات پوشالی و ظاهر دینی، منافع آمریکا در منطقه را برآورده کنند. به این ترتیب، این سازمان در اواخر دهه ۱۹۷۰ میلادی تحت عنوان دفتر مکتب الخدمه و با هدف آموزش، پشتیبانی و تجهیز مجاهدین عرب برای جنگ با شوروی سابق آغاز به کار کرد. مأموریت این گروه البته خیلی زود به ثمر نشست و ارتش شوروی در اوایل ۱۹۸۰ میلادی مجبور به عقب‌نشینی از افغانستان شد؛ اما این پایان راه القاعده نبود. پیروزی این طرح، تصمیم‌سازان غربی را بر آن داشت تا اجازه دهند این پروژه به صورت مداوم در منطقه باقی بماند و هر جا لازم بود، در راستان منافع غرب وارد عمل شود. به همین علت با وجود اینکه بسیاری از مبارزان این سازمان بعد از خروج شوروی از افغانستان، به کشورهای خود بازگشته بودند، با تلاش‌های اسامه بن لادن، تروریست سعودی تبار، سازمانی نوپا به نام القاعده به طور رسمی در سال ۱۹۸۸ میلادی تأسیس شد و به این ترتیب، اولین مرحله از تشکیل و تقویت نیروهای تکفیری صورت گرفت. مرحله دوم خدمات آمریکا به گروه‌های تکفیری با حملات ۱۱ سپتامبر کلید خورد. بعد از آنکه دولتمردان وقت آمریکایی، القاعده را مسئول حمله به برج‌های دوقلوی سازمان تجارت جهانی عنوان کردند، تصمیم گرفتند برای مبارزه با این گروه تروریستی به افغانستان که خاستگاه این گروه بود، لشکرکشی کنند تا جایی که جرج بوش، رئیس‌جمهور پیشین آمریکا، حمله به افغانستان را جنگ صلیبی خواند. این امر در کنار کشتار غیر نظامیان به ویژه زنان و کودکان بی‌پناه افغان، زمینه‌ای را فراهم کرد تا اعضای القاعده خود را به عنوان تنها نیروهای جهادی معرفی کنند که در مقابل جنایت‌های آمریکایی‌ها ایستاده است. این تصویر به رهبران القاعده کمک کرد تا خود را به عنوان نیروهای مقدسی جلوه دهند که در مقابل ظلم و برای کمک به مسلمانان بی‌دفاع ایستاده‌اند و با نشر این دیدگاه، توانستند نیروهای بسیاری را جذب سازمان خود کنند. به این ترتیب، القاعده پس از ۱۱

سپتامبر و حمله آمریکا به افغانستان از یک سازمان سلسله مراتبی به یک سازمان پیچیده، منعطف و پویا با دسترسی جهانی تبدیل شد. در واقع، جهان پس از حادثه مزبور شاهد گذار از القاعده به متابه یک سازمان به القاعده گرایی به متابه یک ایدئولوژی بوده است. امروزه گروه‌های بنیادگرای بی‌شماری در سطح جهانی با بهره‌گیری و تقلید از هدف‌ها، ایدئولوژی و شیوه القاعده به فعالیت‌های تروریستی می‌پردازند؛ بدون اینکه به لحاظ سازمانی با آن مرتبط باشند. زمانی که آمریکا به بهانه نابود کردن تسلیحات کشتار جمعی رژیم بعث (صدام حسین) به عراق لشکرکشی کرد و این کشور را به اشغال درآورد، القاعده با همان ایدئولوژی و دیدگاه در این کشور شکل گرفت که این اتفاق نیز مرحله سوم تقویت گروه‌های تکفیری را رقم زد. در واقع در عراق، القاعده با قوی‌ترین ارتش دنیا درگیر شد که این مبارزه‌ها موجب شد نگاه چریکی این سازمان دقیق‌تر شود، تاکتیک‌های جنگ آن ارتقا یابد و در کل، آب‌دیده شود و در نهایت، با استفاده از مقبولیت خود در بخش‌هایی از جوامع اسلامی، عناصر و نیروهای بیشتری را به خود جذب کند. هر چند مرحله دوم و سوم که به تقویت نیروهای تکفیری منجر شد، ظاهراً مقبول دولتمردان آمریکایی نبود و آن‌ها می‌کوشیدند در مقابل آن بایستند؛ اما با این حال، آن‌ها در بحران سوریه بار دیگر با حمایت غیرمستقیم از این گروه‌ها و نیروها، باعث تقویت آن‌ها شدند و مرحله چهارم از این فرایند را رقم زدند. حمایت‌های مالی، نظامی و راهبری به اندازه‌ای بود که این گروه‌های تروریستی توانستند دستاوردهایی داشته باشند و از طریق مقابله با ارتش سوریه، کنترل برخی مناطق را نیز به دست گیرند که در نهایت با دخالت حزب‌الله و کمک نیروهای این سازمان، دولت دمشق توانست بخش‌های گسترده‌ای از این مناطق را باز پس گیرد (کلهر، پسانبوز، ۱۳۹۳).

جریان سلفی تکفیری و گرایش‌های آن

گرچه تعریفی جامع و مانع از این جریان به دلیل گستردگی و پیچیدگی‌اش، کاری سخت و دشوار می‌نماید؛^۱

۱- سیداحمد موثقی، دائره‌المعارف جنبش‌های اسلامی، مقاله‌ی «گونه‌شناسی جریان‌های فکری و جنبش‌های اسلام‌گرا»: نوگرایی دینی در عین تأکید بر لزوم زدودن بدعت‌ها و خرافه‌ها از عقاید مسلمانان و بازگشت به اسلام

اما راقم سطور به تعریف خود از سلفیه، اشاره و گرایش‌های اصلی این جریان و تفکر را ذکر می‌نماید: «سلفیه، شاخه‌ای برخاسته از درون اهل سنت است که از جریان خوارج در صدر اسلام نشأت گرفته و در قرن هفتم هجری به لحاظ فکری و نظری توسط ابن تیمیه حرانی استحکام و نظام یافته و توسط محمدبن عبدالوهاب از حوزه فکر و اندیشه حوزه علم گام نهاده است. سلفیه دارای دو گرایش افراطی و معتدل بوده و ادعایشان این است که در مباحث دینی (به ویژه کلامی و فقهی) به اسلام اصیل و سلف صالح رجوع نموده‌اند»^۱.

سلفی‌ها دارای گرایش‌های متعددی هستند که گروه داعش از سنخ گرایش اخیر است.

ریشه‌های فکری و جنبش‌های اجتماعی تکفیری در سوریه

ویژگی بنیادین اسلام سلفی‌گری در سوریه را واقعیت‌های نظام سیاسی، قدرت، ثروت و ترکیب جمعیت تشکیل می‌دهد. گروه‌های سلفی در سوریه، به عنوان جنبش اعتراضی علیه حکومت تحت تسلط علوی‌ها محسوب می‌شود؛ بنابراین ماهیت فرقه‌ای پیدا کرده است. گروه‌های اخوان در سوریه تحت تأثیر نهادهای خیریه سازماندهی شده است. اخوان المسلمین در سوریه در سال ۱۹۳۵ میلادی در حلب، تأسیس شد و مصطفی السباعی در سال ۱۹۴۴ میلادی چنین مجموعه‌ای را به دمشق منتقل کرد. مصطفی السباعی در سال‌های ۱۹۴۵ تا ۱۹۶۱ میلادی به عنوان مراقب‌العام اخوان سوریه محسوب می‌شد. اخوان المسلمین سوریه عموماً شامل طبقه متوسط و متوسط پایین جامعه بوده و طیف گسترده‌ای از تجار، روحانیون، معلمان و بوروکرات‌ها را در بر

اصیل و کتاب و سنت و نیل به وحدت مسلمانان به ویژه در برابر استعمار غربی، رفع عقب‌ماندگی و انحطاط مسلمانان را در گرو رو آوردن به عقل، علم و اجتهاد در مسائل اساسی، نظری، نوآوری، گفت‌وگو و داد و ستد با آرای جدید و اخذ و اقتباس از تمدن جدید غربی می‌داند. بنیادگرایی اسلامی به دلیل فقدان مایه‌های عقلی، علمی، استدلالی و نوآورانه، به طور نوعی عمل‌گرا، احساسی، افراطی و خشونت‌مدار است و روش دفع و طرد و نفی و رد و انکار را دارد و به مسائل فرعی، جزئی، صوری، حاشیه‌ای و به معلول‌ها می‌پردازد. برای مطالعه بیشتر نک به کتاب: موثقی، سیداحمد؛ جنبش‌های اسلامی معاصر.

۱ - برای مطالعه بیشتر نک: المنجد فی الاعلام؛ ذیل کلمه ی «سلفیه»؛ مصاحب، غلامحسین؛ فرهنگ فارسی؛ ذیل همین کلمه. هرسیج و تویسرکانی، حسین و مجتبی؛ چالش‌های وهابیت؛ ص ۲۶ تا ۲۸.

گرفته است. مصطفی السباعی جنبش اخوان المسلمین را روح و انقلاب جدیدی می‌دانست که هدفش استقرار نظام اسلامی بود. بعد از قدرت‌یابی حزب بعث سوریه در سال ۱۹۶۳ میلادی، اخوان المسلمین سرکوب شد و عصام عطار، رهبر جدید اخوان، تبعید شد. نامبرده، مخالف جهاد مسلحانه علیه حکومت بعث بود. عصام عطار، به اصلاح دین معتقد بود و تمایلی به خشونت انقلابی نداشت. اخوان المسلمین در سال ۱۹۶۷ میلادی تحت تأثیر گروه‌های جهادی منشعب شد. مروان حدید از شهر حماء روند جهاد مسلحانه و تکفیر گروه‌های سیاسی را در دستور کار قرار داد. از سال‌های دهه ۱۹۷۰ میلادی گروه‌های اخوانی سوریه بر ضرورت مبارزه مسلحانه برای سرنگون کردن حکومت اسد تأکید داشتند. رادیکالیسم در نگرش سیاسی اسد نسبت به رژیم صهیونیستی را باید عامل کاهش اعتبار گروه‌های اخوان برای مقابله و رویارویی با حکومت دانست؛ بنابراین گروه تکفیری در دهه ۱۹۷۰ میلادی از کارآمدی زیادی برخوردار نبود. گروه‌های اخوان از سال ۱۹۷۵ میلادی و بعد از نقش‌یابی سوریه در لبنان، تلاش برای جهاد مسلحانه را سازماندهی کردند. از این مقطع زمانی به بعد، اخوان المسلمین، اسد را حافظ منافع رژیم صهیونیستی، آمریکا، لبنان و مارونی‌ها دانسته است. گروه‌های تکفیری اخوان از سال ۱۹۷۶ میلادی اولین مرحله جهاد در سوریه را براساس تاکتیک‌های جنگ و گریز سازماندهی کردند. نگرش اخوان بهره‌گیری از آوانگارد اسلامی (الطلیعه‌المقاتله) است. در سال ۱۹۷۹ میلادی، این افراد ۳۹ دانشجوی علوی دانشکده افسری را کشتند و در نتیجه دولت، مجازات مرگ را برای اخوانی‌ها در سال ۱۹۸۰ میلادی اعلام کرد. جبهه الاسلامی سوریه، در اکتبر سال ۱۹۸۰ میلادی به دبیر کلی شیخ محمد ابوالنصر البینونی شکل گرفت. این جبهه از افراد تندرو اخوان المسلمین بوده و خواستار سرنگونی حکومت از طریق تعهد به جهاد به عنوان وظیفه اسلامی بوده و کاملاً ماهیت تکفیری داشته است. شورش اخوان المسلمین در فوریه سال ۱۹۸۲ میلادی در شهر حماء انجام گرفت و سه هفته طول کشید. جنبش حماء، منجر به شکل‌گیری قیام عمومی در سوریه نشد و اکثریت گروه‌های سنی سکوت اختیار کردند (متقی، نشست تخصصی، دانشکده علوم و فنون امام علی (علیه‌السلام)، ۱۳۹۳/۶/۴).

۳-۱- روش پژوهش

برای انجام این پژوهش متناسب با موضوع مورد نظر از روش پژوهش توصیفی پیمایشی (Survey research method) استفاده شده است؛ زیرا پژوهش توصیفی شامل مجموعه روش‌هایی است که هدف آن توصیف کردن شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است. اجرای پژوهش توصیفی می‌تواند صرفاً برای شناخت بیشتر شرایط یا یاری‌دادن به فرایند تصمیم‌گیری باشد. به همین دلیل بیشتر پژوهش‌های علوم رفتاری را می‌توان در زمره پژوهش توصیفی به شمار آورد. با توجه به اینکه پژوهش پیمایشی یکی از زیر مجموعه‌های پژوهش توصیفی است و از طرفی در پژوهش به ماهیت شرایط موجود و همچنین وضعیت موجود پرداخته می‌شود. در این پژوهش با بررسی نظر خبرگان به پارامترهای فوق توجه گردیده است. به همین دلیل این پژوهش توصیفی-پیمایشی است.

داده‌های اطلاعاتی با توجه به روش فوق تنظیم و نتیجه‌گیری شده است.

داده‌های مورد نیاز این پژوهش عبارتند از:

الف) در بخش نظری از طریق مطالعه متون و منابع، ادبیات پژوهش بررسی و استخراج شده است. ب) در بخش عملی یا میدانی داده‌ها، از طریق توزیع پرسشنامه در سطح کارشناسان و خبرگان جمع‌آوری شده است.

۳-۲- نوع پژوهش

این پژوهش به لحاظ نوع پژوهش، از نوع کاربردی است. منظور از پژوهش کاربردی توسعه و تدوین مهارت‌ها یا روش‌های جدید و نیز حل مسائل است که کلاس درس، یا به طور کل، محیط کار مربوط می‌شود؛ و لذا نتایج به دست آمده از این پژوهش در مراکز آموزش و دانشکده‌های نظامی نیروهای مسلح ج.ا.ا کاربرد خواهد داشت.

۳-۳- جامعه آماری و حجم آن

جامعه آماری این پژوهش، کلیه مدافعان حرم دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین علیه‌السلام، مدافعان حرم قرارگاه امام حسین علیه‌السلام و مدافعان حرم نیروی قدس هستند.

۳-۴- نمونه آماری

پژوهشگر غالباً توانایی اجرای پژوهش بر کل جامعه را ندارد، به همین دلیل پژوهش خود را به نمونه کوچکی محدود می کند. بدین ترتیب نمونه عبارت است از بخشی از جامعه که معرف آن می باشد. با توجه به اینکه جامعه آماری این پژوهش را مدافعان حرم تشکیل می دهند، لذا تعیین نمونه آماری با توجه به قابل دسترس بودن و شاغل بودن در این حوزه و قضاوت سنجیده محقق انتخاب گردیده است و با استفاده از فرمول نسبت صفت تعداد نمونه آماری که به دست آمده ۹۶ نفر می باشد. با توجه به نمونه آماری و به جهت افزایش ضریب اطمینان تعداد ۱۰۰ پرسشنامه بین اعضاء نمونه توزیع شد که از این تعداد ۱۰۰ پرسشنامه نیز جمع آوری گردید.

$$n = \frac{t^2 pq}{d^2}$$

$$t = 1/96$$

نسبت صفت مطلوب در جامعه

$$p = 0/50$$

نسبت صفت نامطلوب در جامعه

$$q = 0/50$$

تفاضل نسبت صفت مطلوب به صفت واقعی

$$d = 0/10$$

$$n = \frac{t^2 pq}{d^2} = 96$$

بیشترین تعداد پرسشنامه در بین رزمندگان و مدافعان حرم، اساتید و فرماندهان دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)، اساتید و فرماندهان قرارگاه امام حسین (ع) و رزمندگان نیروی قدس توزیع شده است.

۳-۵- ابزار پژوهش

ابزاری که در این تحقیق مورد استفاده قرار گرفته است، عبارت است از:

الف) اسناد، مدارک، کتب، مقالات علمی و پایان‌نامه‌های موجود و مرتبط با موضوع پژوهش؛

ب) توزیع پرسش‌نامه محقق‌ساخته در بین مدافعان حرم و فرماندهان نظامی؛
ج) شبکه اطلاع‌رسانی اینترنت نیز به عنوان یک منبع مورد استفاده قرار گرفته است.

۳-۶- روش نمونه‌گیری

روش نمونه‌گیری در این پژوهش تصادفی می‌باشد.

۳-۷- روش جمع‌آوری اطلاعات و ابزار سنجش

در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات از روش‌های زیر استفاده شده است.

الف) مطالعات کتابخانه‌ای: این روش به منظور تهیه ادبیات پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است که در آن از کتب، جزوات، فصل‌نامه‌ها، مقالات، مدارک و پایان‌نامه‌های مربوطه بهره‌برداری گردید. در این بخش از دو روش فیش‌برداری و بررسی و مطالعه متون استفاده شده است.

ب) میدانی:

در این روش با توجه به حضور پژوهشگر در چند نوبت در محور مقاومت و به منظور تبیین تعاریف نظری و عملیاتی متغیرهای پژوهشی از مصاحبه و پرسشنامه در سطح کارشناسان و خبرگان استفاده شده است که به‌عنوان ابزار جمع‌آوری اطلاعات مورد بهره‌برداری قرار گرفت که در این زمینه از نظرات فرماندهان، رزمندگان و مدافعان نهایت استفاده به عمل آمده است.

ج) پرسشنامه:

برای جمع‌آوری اطلاعات، از پرسشنامه نیز استفاده شده است که در این پژوهش از پرسشنامه بسته از طیف لیکرت که یک مقیاس پنج‌گزینه‌ای است و از خیلی کم تا خیلی زیاد را شامل می‌شود استفاده شده است. این پرسشنامه در سطح رزمندگان محور مقاومت (فرماندهان، اساتید، بسیجیان) به‌عنوان اعضاء نمونه، به تعداد ۱۰۰ عدد توزیع گردید و تمامی آن‌ها جمع‌آوری گردید. البته در این روش توزیع به دلیل اینکه پرسشنامه حضوری تحویل فرد پاسخ‌دهنده شده و بعد از توضیحاتی در مورد پرسشنامه، تکمیل و دریافت شدند که زمان زیادی صرف شد.

۳-۸- روش سنجش اعتبار و روایی، پایایی پرسشنامه:

الف) روایی ابزار اندازه گیری:

روایی از واژه "روا" و به معنای جایزه و درست گرفته شده است و روایی به معنای صحیح و درست بودن است. مقصود از روایی آن است که اندازه گیری بتواند خصیصه و ویژگی مورد نظر را اندازه بگیرد و اهمیت روایی از آن جهت است که اندازه گیری های نامناسب و نا کافی می تواند هر پژوهش علمی را بی ارزش و ناروا سازد.

پس از اینکه پرسشنامه اولیه توسط محقق تهیه شد، توسط اساتید محترم راهنما و مشاور، اعتبار سؤالات و محتوای پژوهش که باید متناسب با سؤالات پژوهش باشد، مورد بررسی و تدقیق قرار گرفت و همچنین توسط افراد متخصص و نخبه این موضوع، مورد تأیید واقع شده است.

ب) ضریب پایایی پرسشنامه:

به دلیل اینکه به هر یک از پرسش های این پژوهش مقادیر کمی تعلق می گیرد، برای سنجش پایایی از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است.

پایایی پرسشنامه ۰/۹۵ می باشد.

۳-۹- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

در تجزیه و تحلیل داده ها:

الف) از آمار توصیفی شامل میانگین، میانه و واریانس استفاده شد.

ب) از آمار استنباطی برای مشخص شدن توزیع داده ها، از آزمون "K-S"، جهت بررسی طبیعی بودن داده ها، استفاده شد و مشخص گردید که توزیع داده ها طبیعی نمی باشند. لذا از آزمون های فریدمن، برای اولویت بندی بین فرضیه های پژوهش، استفاده شد. برای ثبت داده ها و تجزیه و تحلیل نهایی از نرم افزار "SPSS" استفاده شد.

۴- تجزیه و تحلیل یافته های پژوهش

۴-۱- توصیف یافته های پژوهش

در این بخش، برخی از مشخصات فردی نمونه های پژوهش و توزیع آن ها براساس میزان تحصیلات، سابقه حضور در منطقه جعفر طیار، مسئولیت در منطقه و درجه نظامی، با استفاده از

تأثیر آموزش بر توان رزم مدافعان حرم در مقابله با عناصر تکفیری در سوریه

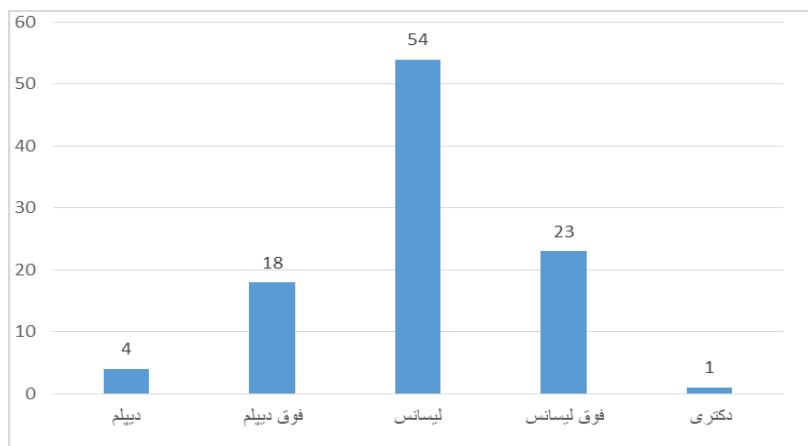
جدول و نمودار بررسی شده است.

۴-۱-۱- مشخصات فردی آزمودنی‌ها

در این پژوهش از میان ۱۰۰ پرسش‌نامه توزیع‌شده در بین نیروهای شرکت‌کننده در منطقه جعفر طیار، ۱۰۰ پرسش‌نامه تکمیل گردیده است.

جدول (۴-۱): توزیع آزمودنی‌های پژوهش، براساس آخرین مدرک تحصیلی

مدرک تحصیلی	فراوانی	درصد
دیپلم	۴	۴
فوق دیپلم	۱۸	۱۸
کارشناسی	۵۴	۵۴
کارشناسی ارشد	۲۳	۲۳
دکتری	۱	۱
مجموع	۱۰۰	۱۰۰

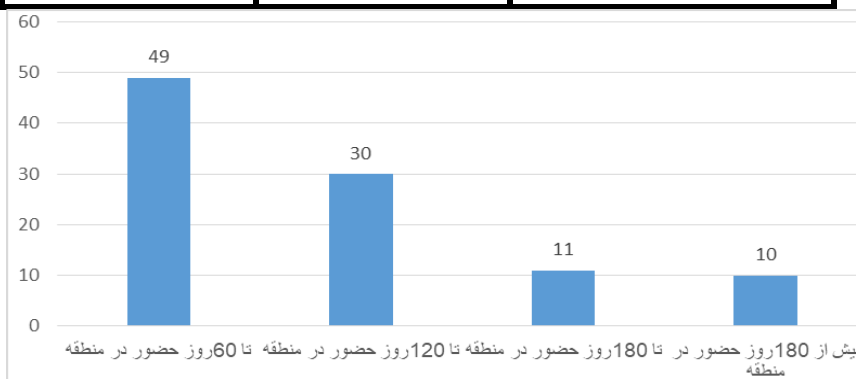

نمودار (۴-۱): توزیع آزمودنی‌های پژوهش، براساس آخرین مدرک تحصیلی

طبق اطلاعات جدول و نمودار شماره (۴-۱) و براساس آخرین مدرک تحصیلی، ۵۴ درصد نیروها در مقطع کارشناسی هستند که بیشترین فراوانی را دارند. چهار درصد دیپلم، ۱۸ درصد فوق دیپلم، ۲۳ درصد کارشناسی ارشد و یک درصد دارای مدرک دکتری، هستند.

جدول (۴-۲): توزیع آزمودنی‌های پژوهش بر اساس سابقه حضور در منطقه جعفر طیار

درصد	فراوانی	سابقه
۴۹	۴۹	تا ۶۰ روز حضور در منطقه
۳۰	۳۰	تا ۱۲۰ روز حضور در منطقه
۱۱	۱۱	تا ۱۸۰ روز حضور در منطقه
۱۰	۱۰	بیش از ۱۸۰ روز حضور در منطقه
۱۰۰	۱۰۰	مجموع

نمودار (۴-۲): توزیع آزمودنی‌های پژوهش بر اساس سابقه حضور در منطقه جعفر طیار

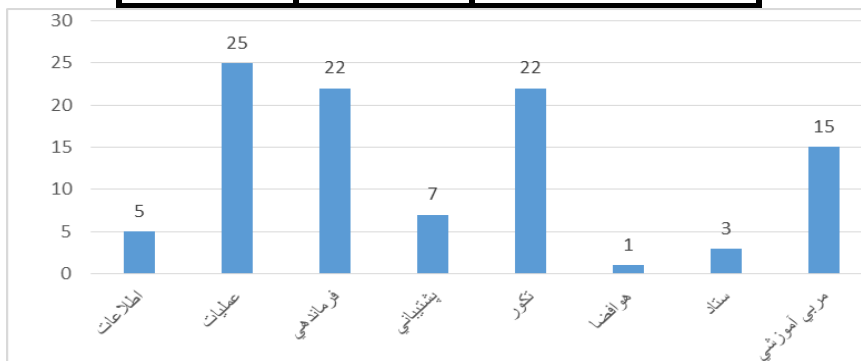
طبق جدول و نمودار شماره دو، ۴۹ درصد مدافعان حرم تا ۶۰ روز در منطقه حضور داشته اند. ۳۰ درصد بین ۶۰ تا ۱۲۰ روز و ۱۱ درصد بین ۱۲۰ تا ۱۸۰ روز و ۱۰ درصد نیز بیش از ۱۸۰

تأثیر آموزش بر توان رزم مدافعان حرم در مقابله با عناصر تکفیری در سوریه

روز در منطقه جعفر طیار حضور داشته‌اند.

جدول (۳-۴): توزیع آزمودنی‌های پژوهش بر اساس مسئولیت در منطقه

عنوان مسئولیت	فراوانی	درصد
اطلاعات	۵	۵
عملیات	۲۵	۲۵
فرماندهی	۲۲	۲۲
پشتیبانی	۷	۷
تکاور	۲۲	۲۲
هوافضا	۱	۱
ستاد	۳	۳
مربی آموزشی	۱۵	۱۵
مجموع	۱۰۰	۱۰۰

نمودار (۳-۴): توزیع آزمودنی‌های پژوهش بر اساس مسئولیت در منطقه

جدول و نمودار شماره سه، مسئولیت مدافعان حرم در منطقه جعفر طیار را نشان می‌دهد که بر این اساس، ۲۵ درصد نیروها به عنوان مسئول عملیات، ۲۲ درصد فرماندهی گروهان،

گردان و تیپ، ۲۲ درصد نیروی تکور، ۱۵ درصد به عنوان مربی آموزشی، ۷ درصد مسئول پشتیبانی، ۵ درصد مسئولیت اطلاعات، ۳ درصد نیروی ستادی و ۱ درصد نیروی هوافضا می‌باشند.

جدول (۴-۴): توزیع آزمودنی‌های پژوهش براساس درجه نظامی

درصد	فراوانی	درجه
۱۶	۱۶	بسیجی
۵۹	۵۹	افسر جزء
۱۶	۱۶	افسر ارشد
۱۰۰	۱۰۰	مجموع

نمودار (۴-۴): توزیع آزمودنی‌های پژوهش براساس درجه نظامی

طبق جدول و نمودار شماره چهار، درجه نیروهای مدافعان حرم قبل از اعزام به منطقه شامل ۵۹ درصد افسران جزء، ۱۶ درصد افسران ارشد، ۱۶ درصد بسیجی و ۱ درصد درجه‌دار می‌باشد.

بررسی گویه‌های مؤلفه‌ی آموزش و تأثیر آن بر توان رزم مدافعان حرم

نتایج آزمون فریدمن نشان داد که گویه آموزش نبرد در مناطق مسکونی، با میانگین ۸/۶۴ در اولویت اول قرار دارد و از اهمیت بیشتری برخوردار است. گویه آموزش و اجرای تمرینات نزدیک به صحنه واقعی جنگ با میانگین ۸/۶۱ در رتبه و اولویت دوم قرار دارد و گویه آموزش

تأثیر آموزش بر توان رزم مدافعان حرم در مقابله با عناصر تکفیری در سوریه

سلاح‌ها و تجهیزات موجود در منطقه، با میانگین ۸/۵۴، در رتبه سوم قرار دارد.

جدول (۴-۵): اولویت‌بندی گویه‌های مؤلفه آموزش

اولویت	گویه‌ها	استاندارد انحراف	رتبه میانگین	لیکرت میانگین
۱	نبرد در مناطق مسکونی	۰/۸۷۰۱۶	۸/۶۴	۴/۴۸
۲	اجرای تمرینات نزدیک به صحنه واقعی	۰/۸۷۰۱۶	۸/۶۱	۴/۴۸
۳	آموزش سلاح‌ها و تجهیزات موجود در منطقه	۰/۸۵۴۹۳	۸/۵۴	۴/۴۲
۴	آموزش چابکی و سرعت عمل	۰/۷۹۲۵۸	۸/۳۰	۴/۴۱
۵	آموزش و تمرین عملی تاکتیک و تکنیک‌های رزم	۰/۸۱۷۶۷	۸/۲۹	۴/۴۱
۶	آموزش انعطاف‌پذیری در رزم	۰/۸۸۸۵۴	۷/۷۲	۴/۲۸
۷	آموزش منطبق با نوع تهدید	۰/۹۲۲۰۱	۷/۶۷	۴/۲۸
۸	آموزش رزم در شرایط سخت	۰/۸۸۹	۷/۶۱	۴/۲۸
۹	آموزش‌های علمی تاکتیک و تکنیک‌های رزم	۰/۹۴۳	۷/۵۰	۴/۲۰
۱۰	آموزش حفظ نظم و انضباط و اطاعت‌پذیری	۰/۹۳۹۵۴	۷/۲۲	۴/۱۹
۱۱	آموزش زبان عربی	۱/۰۵۸۸۷	۶/۷۱	۴/۱۰
۱۲	آموزش عملیات روانی (اجرا و مقابله)	۱/۰۱۴۸۴	۶/۳۶	۳/۹۹
۱۳	آموزش فرهنگ و آداب و سنن و زبان مردم منطقه	۱/۰۲۹۸۱	۶/۱۲	۳/۹۸
۱۴	آموزش اقدامات غیرعامل	۰/۹۹۱۴۳	۵/۶۳	۳/۸۷

(۱) نبرد در مناطق مسکونی

این گویه رتبه اول را با میانگین رتبه ۸/۶۴ و انحراف استاندارد ۰/۸۷۰۱۶ در بین گویه‌های

آموزش آورده است. نبرد در مناطق مسکونی با توجه به اینکه رتبه اول را به دست آورده و دور از انتظار ما هم نبود و به صورت علمی هم اثبات شد. رزم‌های امروز که به صورت نیابتی می‌باشد، (جبهه‌های مقاومت سوریه و عراق) و دشمن می‌خواهد نبرد را جهت تلفات و هزینه بیشتر به داخل شهرها بکشد، به همین دلیل از اولویت بیشتری برخوردار است. نوع تاکتیک، ورود، تصرف و تأمین شهرها از اولویت رزم است که با آموزش آن، این مهم به دست می‌آید. پدافند از شهر، راحت‌تر از آفند می‌باشد که بازپس‌گیری مناطق مسکونی، بسیار سخت‌تر است، لذا تمرین نبرد و پاکسازی مناطق ساختمانی در برابر دشمنی که منطقه ساختمانی و شهری را تحت تصرف خودش دارد، از اولویت بالاتری برخوردار می‌باشد.

۲) اجرای تمرینات نزدیک به صحنه واقعی

این گویه رتبه دوم را با میانگین رتبه ۸/۶۱ و انحراف استاندارد ۰/۸۷۰۱۶ در بین گویه‌های آموزش آورده است و با عنایت به دستور فرمانده معظم کل قوا (مدظله)، مبنی بر نزدیک‌بودن اجرای تمرینات و رزمایش‌ها به فضای واقعی صحنه نبرد و همچنین از طرفی آشنایی قبلی مدافعان با تاکتیک‌ها و به کارگیری سلاح‌ها و تجهیزات رزمی قبل از نبرد، باعث می‌شود در صحنه واقعی رزم، مدافعان از استرس و هیجان کمتر و تمرکز بیشتری بر اهداف عملیاتی، برخوردار باشند و به تبع آن موفقیت در اجرای عملیات و کاهش تلفات و هزینه‌های جاری را در پی خواهد داشت.

۳) آموزش سلاح‌ها و تجهیزات موجود در منطقه

این گویه رتبه سوم را با میانگین رتبه ۸/۵۴ و انحراف استاندارد ۰/۸۵۴۹۳ در بین گویه‌های آموزش آورده است. این گویه نیز با توجه به توضیحات گویه قبلی (اجرای تمرینات نزدیک به صحنه واقعی)، باعث افزایش سرعت و دقت عملکرد رزمندگان در محیط جنگ پرشدت و فضای محدود تصمیم‌گیری می‌شود. همچنین گاهی در موقعیت‌های مختلف نبرد، دور از انتظار نیست که برخی از سلاح‌ها و تجهیزات دشمن و تکفیری‌ها، توسط رزمندگان به غنیمت گرفته شود و در اثنای حفظ دور تک ملزم به استفاده از این تجهیزات شوند، لذا ضروری به نظر می‌رسد که توانایی استفاده از این نوع تجهیزات و تسلیحات را به دست آورند.

۴) آموزش چابکی و سرعت عمل

این گویه، رتبه چهارم را با میانگین رتبه ۸/۳۰ و انحراف استاندارد ۰/۷۹۲۵۸ در بین گویه‌های آموزش آورده است. با توجه به اینکه یکی از اصول نبرد ناهم‌تراز برخورداری از چابکی، چالاکی، تحرک و قابلیت سیالیت می‌باشد و در صحنه رزم سوریه در برابر عناصر دشمن که رزم نامنظم را به عنوان دکترین رزم خود اجرا می‌نمایند، این اصل نبرد ناهم‌تراز در تعقیب و گریز نسبت به دشمن، بسیار کارساز و مؤثر می‌نماید.

۵) آموزش و تمرین عملی تاکتیک و تکنیک‌های رزم

این گویه، رتبه پنجم را با میانگین رتبه ۸/۲۹ و انحراف استاندارد ۰/۸۱۷۶۷ در بین گویه‌های آموزش آورده است. با عنایت به اینکه طرح‌ریزی نبرد ناهم‌تراز خصوصاً جنگ در مناطق ساختمانی به صورت تمرکز و اجرای آن غیرتمرکزی می‌باشد، تمرین تکنیک و تاکتیک‌های رزمی، باعث افزایش حس اعتماد به نفس، قدرت خلاقیت و ابتکار عمل رزمندگان در صحنه رزمی - که فرصت تصمیم‌گیری، تدبیر و ارتباط با فرماندهان، جهت هماهنگی نیل به بهترین راهکار وجود ندارد- می‌شود و بسیار کارساز و مؤثر است.

۶) آموزش انعطاف‌پذیری در رزم

این گویه، رتبه ششم را با میانگین رتبه ۷/۷۲ و انحراف استاندارد ۰/۸۸۸۵۴ در بین گویه‌های آموزش آورده است. با توجه به اینکه یکی از اصول نبرد ناهم‌تراز اصل انعطاف‌پذیری می‌باشد و همچنین نوع رزم دشمن، غیرقابل پیش‌بینی و گاهی غافل‌گیرانه است؛ لذا رزمندگان بایستی از قبل با موضوع انعطاف‌پذیری و تغییرات لحظه به لحظه‌ی دستورات و طرح‌های عملیاتی و رزمی آشنایی داشته و بتوانند در حداقل زمان، خود و تجهیزات مربوط را در راستای تدبیرات جدید، وفق دهند.

۷) آموزش منطبق با نوع تهدید

این گویه رتبه هفتم را با میانگین رتبه ۷/۶۷ و انحراف استاندارد ۰/۹۲۲۰۱، در بین گویه‌های

آموزش آورده است. قبل از اجرای تمرینات و آموزش‌ها، ابتدا بایستی محدودیت‌ها و مقدرات رزمی دشمن را بشناسیم تا بتوانیم از نقاط قوت دشمن دوری و روی نقاط ضعف او، تأکید و آموزش‌ها را بر این موارد برنامه‌ریزی و اجرا کنیم. دستیابی به این مهم، بدون توجه نیروها و رزمندگان قبل از اعزام به مناطق، روی میزان موفقیت جبهه‌ی خودی، امکان‌پذیر نمی‌باشد.

۸) آموزش رزم در شرایط سخت

این گویه، رتبه هشتم را با میانگین رتبه ۷/۶۱ و انحراف استاندارد ۰/۸۸۹ در بین گویه‌های آموزش آورده است. جغرافیای صحنه رزم سوریه و همچنین نوع نبرد حاکم بر آنجا، باعث می‌شود گاهی شرایطی برای رزمندگان مترتب شود که ارتباط آن‌ها با عقبه پشتیبانی خدمات رزم، قطع گردد یا به علت طولانی و فرسایشی شدن مدت عملیات در وضعیت آفندی یا پدافندی، شرایطی برای نیروها به وجود می‌آید که می‌طلبد این نیروها به منظور حفظ روحیه، کنترل استرس و هیجانات، تهیه آب و غذا، خودامدادی، تهیه سرپناه مناسب و در نهایت حفظ جان و قدرت رزمی، با اصول رزم در شرایط سخت آشنا و تمرینات کافی را داشته باشند.

۹) آموزش‌های علمی تاکتیک و تکنیک‌های رزم

این گویه، رتبه نهم را با میانگین رتبه ۷/۵۰ و انحراف استاندارد ۰/۹۴۳ در بین گویه‌های آموزش آورده است. اجرای آموزش‌های تئوری و نظری برای رزمندگان و ارائه اطلاعات کافی از تکنیک‌ها و تاکتیک‌های مؤثر مورد استفاده‌ی خودی و دشمن، در صحنه رزم سوریه باعث می‌شود علاوه بر افزایش قوه خلاقیت و ابتکار عمل، بتوانند در برابر تاکتیک‌ها و تکنیک‌های دشمن، عکس‌العمل مناسب بروز دهند.

۱۰) آموزش حفظ نظم و انضباط و اطاعت‌پذیری

این گویه، رتبه دهم را با میانگین رتبه ۷/۲۲ و انحراف استاندارد ۰/۹۳۹۵۴ در بین گویه‌های آموزش آورده است. در راستای اجرای اصول وحدت فرماندهی و تمرکز قوا، به عنوان دو اصل پایه از اصول جنگ، تمرین و ممارست، نظم و انضباط فردی و سازمانی و همچنین تمرین رعایت

سلسله مراتب و اطاعت‌پذیری، باعث اجرای به موقع و صحیح دستورات فرماندهی و طرح‌های عملیاتی می‌شود.

۱۱) آموزش زبان عربی

این گویه، رتبه یازدهم را با میانگین رتبه ۶/۷۱ و انحراف استاندارد ۱/۰۵۸۸۷ در بین گویه های آموزش آورده است. از آنجایی که قرآن و احادیث و روایات، به زبان عربی می‌باشد، این بر هر مسلمان عرب و غیرعربی واجب است که جهت فهم و تفسیر آیات و روایات با زبان عربی، آشنا شوند. همچنین با توجه به حضور مدافعان حرم به عنوان فرمانده و عوامل تأثیرگذار در جبهه های مقاومت، در مناطقی که با زبان عربی صحبت می‌کنند، لازم است جهت برقراری ارتباط بهتر و تأثیرگذار، با زبان عربی آشنا باشند.

۱۲) آموزش عملیات روانی (اجرا و مقابله)

این گویه، رتبه دوازدهم را با میانگین رتبه ۶/۳۶ و انحراف استاندارد ۱/۰۱۴۸۴ در بین گویه های آموزش آورده است. توجه به این نکته که گروه‌های تکفیری، به خصوص داعش، به نحو قابل تحسینی از تجارب جنگ‌های معاصر بهره‌گیری نموده است که یکی از مهم‌ترین و پرکاربردترین این تاکتیک‌ها، انتخاب روش‌های عملیات روانی در جنگ آمریکا علیه عراق، در سال ۲۰۰۳ بود. گروه داعش نیز توانست با بهره‌گیری از روش‌های مختلف عملیات روانی (تهدید، ارباب، تطمیع و...) از طریق رسانه‌ها خصوصاً شبکه‌های اجتماعی، به اهداف نظامی خود دست یابد. لذا به منظور عدم تحت تأثیر قرار گرفتن رزمندگان، در برابر هجمه‌های عملیات روانی دشمن، آشنایی با این نوع تاکتیک‌ها حائز اهمیت است و همچنین به منظور همراه نمودن جمعیت بی‌طرف و خاکستری، در سوریه با محور مقاومت، می‌توان از تاکتیک‌های مختلف عملیات روانی بهره گرفت.

۱۳) آموزش فرهنگ، آداب و سنن و زبان مردم منطقه

این گویه، رتبه سیزدهم را با میانگین رتبه ۶/۱۲ و انحراف استاندارد ۱/۰۲۹۸۱ در بین گویه

های آموزش آورده است. آشنایی با جغرافیای فرهنگی و اجتماعی هر جامعه، می تواند به منظور اعمال بهینه و مؤثر عملیات توسعه و پدافند داخلی (تثبیت، مردم داری و مردم یاری) کمک شایانی جهت جذب عناصر بومی منطقه و همراه نمودن آنها با محور مقاومت و همچنین جلوگیری از بروز برخوردهای خلافِ هنجارهای موجود توسط رزمندگان، در هر منطقه نماید.

۱۴) آموزش پدافند غیرعامل

این گویه، رتبه چهاردهم را با میانگین رتبه ۵/۶۳ و انحراف استاندارد ۰/۹۹۱۴۳ در بین گویه های آموزش آورده است. تأکید بر اهمیت و ضرورت رعایت پدافند غیرعامل، در تمامی سطوح و نظارت و سرکشی دائم بر این امر، باعث کاهش تلفات و هزینه های جنگ در ابعاد مختلف می گردد. به وفور مشاهده شده که عدم رعایت اصول پدافند غیرعامل (استتار، اختفا، پوشش، پراکندگی، استحکامات و...) صدمات و خسارات جبران ناپذیری در صحنه رزم، در سوریه گردیده است، لذا آشنایی و تأکید بر اهمیت این اصول برای رزمندگان قبل از اعزام آنها، باعث می گردد به صورت ناخود آگاه و ذاتی این امور انجام شود.

۵- نتیجه گیری و پیشنهادها

در این تحقیق میزان تأثیر آموزش بر توان رزم مدافعان حرم، در بحران سوریه در مقابله با عناصر تکفیری مورد بررسی قرار گرفت. از آنجایی که عوامل غیر فیزیکی توان رزم، شامل نه عامل بود، لذا با توجه به حجم گستردگی این عوامل از بین نه عامل فقط به بررسی میزان تأثیر آموزش پرداخته شد. با استفاده از شی دو، نتایجی به دست آمد که نشان می دهد بین درجه و مسئولیت با عوامل غیر فیزیکی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین با استفاده از آزمون فریدمن نتایجی به دست آمد که اهمیت عوامل غیر فیزیکی را نشان می دهد. با توجه به پیشرفت تکنولوژی در جنگ های امروزی و آینده و عدم توان مقابله با سلاح های پیشرفته دشمن، ضرورت دارد رزمندگان اسلام از عوامل غیر فیزیکی در طرح ریزی و هدایت عملیات، بهره برداری بهینه به عمل آورند. این عوامل در افزایش توان رزم نیروهای خودی در جنگ امروزی و آینده نقش اساسی ایفا می کنند. از جمله عواملی که علاوه بر عوامل غیر فیزیکی می توان در طرح ریزی در جنگ های

امروزی و آینده استفاده نمود، استفاده از اصول جنگ نوین و عوامل برتری‌ساز در جنگ می‌باشد؛ عواملی مانند انعطاف‌پذیری (سازمان، تجهیزات، آموزش و...). لذا علاوه بر استفاده از این مجموعه عوامل، باید مانند یک سازمان غیرنظامی به صورت ژله‌ای و روان که بتوان در هر شرایطی بر علیه دشمن وارد عمل شد، استفاده نمود که در این راستا فرماندهی در صحنه، کوچک و چابک‌سازی سازمان، انعطاف در آموزش (ارائه آموزش‌های مختلف و متنوع به نیروهای کاربر)، افزایش معنویت، بالابردن روحیه و ایجاد انگیزه در بین رزمندگان، نقش بسیار مهمی در جنگ امروزی و آینده ایفا خواهند نمود. در این نوشتار نظر به شاخص‌های مورد تأکید جامعه، محقق نتایج زیر را گرفته است: ۵-۱- تأثیر آموزش بر توان رزم مدافعان حرم، در مقابله با عناصر تکفیری در سوریه به چه میزان است؟

برای عامل آموزش، چهارده شاخص در نظر گرفته شد و میانگین به دست آمده از نظرات پاسخ‌دهندگان (مدافعان حرم)، نشان می‌دهد که میانگین لیکرت ۴/۷۱ می‌باشد، یعنی به‌طور متوسط بیشتر از زیاد و نزدیک به خیلی زیاد و میانگین رتبه به دست آمده ۳/۹۴، با انحراف معیار، ۹/۱۹ بوده است. لذا براساس نظرات پاسخ‌دهندگان (مدافعان حرم) به این نتیجه می‌رسیم که عامل آموزش، یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در افزایش توان رزم مدافعان حرم در مقابله با عناصر تکفیری می‌باشد که رتبه اول را آورده است.

پیشنهادات

مطلب مهم در هر پژوهش علمی این است که کار تحقیقی باید همیشه با اجتهاد و اظهارنظر توأم باشد و محقق در پایان کار، براساس مطالعات انجام شده به‌طور قاطع نظر خود را درباره موضوع، اعلام دارد تا به گسترش دامنه معرفتی علم و یافته‌های موجود کمک نماید. در غیر این صورت، تحقیق از ارزش علمی بالایی برخوردار نبوده و اعتبار علمی زیادی نخواهد داشت. این فرایند تازه‌آفرینی از طریق تحقیقات علمی است که باعث غنی‌شدن و تقویت ادبیات یک حوزه علمی شده، در یک حرکت جمعی هماهنگی و قلمرو معرفتی انسان را توسعه می‌دهد. نظر به جامعیت، کاربردی‌بودن، انطباق شاخص‌های مطرح‌شده با فرهنگ سازمانی و فطرت انسان در خصوص نهادینه‌شدن این شاخص‌ها، پیشنهادات زیر ارائه می‌شود:

- الف: نظارت دائمی و مستمر فرماندهان در سطوح مختلف بر وضعیت آمادگی رزمی و روحیه نیروهای مقاومت؛
- ب: اجرای تمرینات رزمی، ورزش و مسابقات، عملیات‌های ایدایی محدود، اجرای گشتی های مختلف، برنامه‌های تربیتی، تعویض و جابجایی به موقع یگان‌ها در خط و ... به منظور جلوگیری از روزمرگی و عادی‌شدن اوضاع منطقه؛
- ج: حمایت از پروژه‌های پژوهشی با موضوعات عوامل مؤثر در پیروزی رزمندگان اسلام در نبردهای احتمالی آینده؛
- ح: تبدیل این نوشتار به دستورالعمل و ابلاغ آن به یگان‌های مانوری و به کارگیری آن توسط مدیران و فرماندهان جهت افزایش توان رزم نیروهای مقاومت؛
- خ: مؤلفین متعهد و متخصص در خصوص مؤلفه‌های آموزش اقدام به تألیف آثار علمی نمایند.

پیشنهاد برای محققین در آینده

امیدوارم این پژوهش بستر و زمینه مناسبی جهت تحقیق و تفحص بیشتر علاقه‌مندان و دست‌اندرکاران را فراهم نموده باشد و به عنوان مبنای مناسبی برای مراحل بعدی بررسی میزان تأثیر عوامل غیر فیزیکی و عوامل فیزیکی توان رزم در جنگ‌های امروزی و آینده، مورد بهره‌برداری قرار گیرد. به محققینی که در آینده قصد ورود به این‌گونه مباحث را دارند، نکات ذیل توصیه می‌گردد:

- ۱- بررسی ابعاد دیگر عوامل غیر فیزیکی توان رزم؛
- ۲- بررسی عوامل فیزیکی توان رزم و تأثیر در جنگ‌های امروزی و آینده؛
- ۳- شیوه به کارگیری از تجربیات دوران دفاع مقدس و جبهه‌های مقاومت (عراق و سوریه) در نبردهای آینده.

منابع:

منابع فارسی

- ۱- قرآن کریم. ترجمه سیدمحمد رضا صفوی.
- ۲- نهج البلاغه امیرالمؤمنین (علیه السلام)، ترجمه محمد دشتی.
- ۳- جمالی، حسن. (۱۳۸۸). میزان تأثیر عوامل غیر فیزیکی بر توان رزم در عملیات والفجر هشت. تهران: دانشگاه جامع امام حسین (ع)، دانشکده و پژوهشکده دفاعی (دافوس سپاه).
- ۴- جمالی، علی. (۱۳۸۹). آشنایی با مفاهیم جنگ آینده. تهران: مرکز مطالعات و پژوهشات عملیات نظامی با همکاری معاونت عملیات سپاه.
- ۵- حسنی. جزوه پویایی. (بی تا). تهران: دانشکده دافوس.
- ۶- وزیری، نصرت الله. (۱۳۸۶). اصول و قواعد اساسی در رزم: مرکز آموزشی و پژوهشی شهید صیاد شیرازی.
- ۷- رستمی، محمود. (۱۳۸۶). فرهنگ واژه‌های نظامی. تهران: انتشارات ایران سبز.
- ۸- صفوی، سیدرحیم. (۱۳۹۳). جهان اسلام (شمال آفریقا و غرب آسیا). تهران: انتشارات امیرکبیر.
- ۹- علیرضا طباطبایی، سیدموسی. (۱۳۸۷). کتاب سبز سوریه. تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه.
- ۱۰- گرزین، ناصر. (۱۳۸۷). اصول جنگ و توان رزمی. تهران: ستاد مشترک سپاه، معاونت آموزش و نیروی انسانی، مرکز برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی.
- ۱۱- ملامیری کجوری، جهاندار. (۱۳۸۷). بررسی تأثیر عوامل غیر فیزیکی توان رزم بر پیروزی حزب الله در جنگ ۳۳ روزه. تهران: دانشگاه جامع امام حسین (ع)، دانشکده و پژوهشکده دفاعی (دافوس سپاه).
- ۱۲- متقی، ابراهیم. (۱۳۹۳). تهران: سخنرانی در نشست تخصصی، دانشکده علوم و فنون امام علی (ع).
- ۱۳- ناصر شعبانی و جمعی از نویسندگان. (۱۳۹۵). آشنایی با جریان‌های سلفی و تکفیری. بی‌جا: مرکز باقرالعلوم سپاه.
- ۱۴- (بی تا). اصول جنگ و توان رزمی. تهران: معاونت آموزش نرسا.
- ۱۵- بی نام. (۱۳۷۳-۱۳۷۴). اصول جنگ و توان رزمی. تهران: دانشگاه جامع امام حسین (ع)، دانشکده و پژوهشکده دفاعی (دافوس سپاه)، کمیته عملیات و تاکتیک.
- ۱۶- بی نام. (۱۳۷۵). هنر جنگ. تهران: انتشارات دانشگاه امام حسین (ع)، معاونت آموزش.

- ۱۷- بی نام. (۱۳۸۱). اصول جنگ و توان رزمی. تهران: مرکز فناوری آموزشی نرسا.
- ۱۸- بی نام. (۱۳۸۸). دکترین رزم زمینی. تهران: دانشگاه جامع امام حسین (ع)، دانشکده و پژوهشکده دفاعی سپاه (دافوس)، ستاد تدوین متون درسی، مرکز برنامه ریزی و تألیف کتاب های درسی.

منابع عربی

- ۱- ابن خزیمه، محمد بن اسحاق. (۱۴۱۸). کتاب التوحید و اثبات الصفات الرب عزوجل. عبدالعزیز بن ابراهیم. ریاض: بی نا.
- ۲- ابن عبدالوهاب، محمد. (بی تا). اربع قواعد الدین، تمیز بین المؤمنین و المشرکین. بی جا: بی نا.
- ۳- ابن عبدالوهاب، محمد. (بی تا). خمسون رسائل فی التوحید. بی جا: بی نا.
- ۴- ابوسلیمان ابورمان، محمد. (۲۰۰۲). السلطه السیاسیه فی الفکر الاسلامیه. عمان: دارالبیاض.
- ۵- امین، سید محسن. (بی تا). کشف الارتیاب فی اتباع محمد بن عبدالوهاب. بی جا: بی نا.
- ۶- حرانی، ابن تیمیه. (۱۴۱۶). مجموعه فتاوی. مصر: مروان کجک.
- ۷- نکری القاضی، عبدالنبی بن عبدالرسول آل احمد. (بی تا). دستور العلماء = جامع العلوم فی اصطلاحات الفنون. بی جا: بی نا.

جزوات و مقالات

- ۱- قنبری جهرمی، محمد حسین. (۱۳۸۱). جزوه اصول جنگ و توان رزمی. تهران: دانشگاه جامع امام حسین (ع)، دانشکده و پژوهشکده دفاعی (دافوس سپاه).
- ۲- قنبری جهرمی، محمد حسین. (۱۳۸۳). جزوه مبانی جنگ نامتقارن. تهران: دانشگاه جامع امام حسین (ع).
- ۳- بیات، حسن، (۱۳۸۴). جزوه اصول جنگ و توان رزم: دانشگاه امام حسین (ع)، دانشکده دافوس سپاه.
- ۴- عزیزاده طباطبایی، سید موسی. (۱۳۸۷). نگاهی به اهمیت بلندی های جولان با توجه به میانجی گری ترکیه بین سوریه و رژیم صهیونیستی. ماهنامه رویدادها و تحلیلی ها، (۲۲۲).

منابع اینترنتی

- ۱- <http://bonyanejihad7.com>
- ۲- ۱۳۳-۱۳۲: ۲۰۰۵: ansar al;islamschanzer, ۲۰۰۱: stanfordedu,
- ۳- ۲۰۰۷-۴۴: http://el_hokayem
- ۴- ۲۰۰۸: <http://william samii>
- ۵- کلهر، محمدرضا. (۱۳۹۳). پرسانیوز.